

Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка

Державний історико-культурний заповідник у місті Путивлі

Сумський відділ Українського географічного товариства

Уманський національний університет садівництва

Луганський національний університет імені Тараса Шевченка

Запорізький національний університет

Криворізький державний педагогічний університет

Регіональний ландшафтний парк «Сеймський»

Всеукраїнська наукова конференція

ВОСЬМІ СУМСЬКІ НАУКОВІ ГЕОГРАФІЧНІ ЧИТАННЯ (13-14 жовтня 2023 р.)

Збірник матеріалів

Суми – 2023

УДК 910.1
В 76

Публікується згідно з рішенням
Вченої ради СумДПУ імені А.С. Макаренка та Вченої ради Сумського відділу
Українського географічного товариства

Упорядник: *Корнус А.О., канд. геогр. наук, доцент*

Восьмі Сумські наукові географічні читання: збірник матеріалів
В76 Всеукраїнської наукової конференції (Суми, 13-14 жовтня 2023 р.)
[Електронний ресурс] / СумДПУ імені А. С. Макаренка, Сумський відділ
Українського географічного товариства; [упорядник Корнус А. О.]. Елект.
текст. дані. Суми. 2023. 192 с.

До збірника увійшли матеріали Всеукраїнської наукової конференції
«Восьмі Сумські наукові географічні читання», яка відбулася 13-14 жовтня
2023 року на природничо-географічному факультеті СумДПУ імені А.С. Мака-
ренка.

За зміст публікацій відповідальність несуть автори. Матеріали
опубліковані в авторській редакції.

© СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2023
© Українське географічне товариство, 2023
© Автори статей, 2023

9. Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Закон України від 16 вер. 2014 № 1678-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1678-18#Text> (дата звернення 14.08.2023).

10. Щербак Н. Н. Зоогеографическое деление Украинской ССР. *Вестник зоологии*. Київ, 1988. № 3. С. 22–31.

СУЧАСНИЙ СТАН ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ У ШЕГИНІВСЬКІЙ ТЕРИТОРІАЛЬНІЙ ГРОМАДІ ЯВОРІВСЬКОГО РАЙОНУ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Войтків П.С., Тибор О.І.

Львівський національний університет імені Івана Франка

Актуальність дослідження полягає в тому, що Шегинівська сільська територіальна громада є територією, де попри вплив індустріальних чинників та трансграничного забруднення довкілля, ще збереглися природні ресурси для реалізації як природоохоронних, так і різних заповідницьких проектів.

На території громади виробничо-господарська діяльність обумовлює певний негативний вплив на стан земельних ресурсів. Ця діяльність впливає як на структуру земельних ресурсів, так і на саме землекористування. Тривожить нерациональне використання як земель сільськогосподарського призначення, так і лісів та інших лісовкритих площ, а також водно-болотних земель.

Саме тому актуальним є розгляд сучасного землекористування, а також зміни, які відбулися в часі у досліджуваній громаді.

Метою дослідження є вивчення сучасного стану земельного фонду та землекористування на території Шегинівської територіальної громади.

Об'єктом дослідження є земельні ресурси громади, предметом – сучасний стан землекористування громади.

Дослідженню сучасного стану земельних ресурсів адміністративних утворень колишнього Мостиського району та Шегинівської територіальної громади приділено недостатньо уваги. Основні праці вчених, які висвітлюють ці питання, представлено у небагатьох роботах [2-4; 11].

Шегинівська сільська територіальна громада має вигідне географічне положення, адже межує з Польщею. Шегині – вітка України, тут розташований міжнародний пункт пропуску Шегині-Медика. Територія громади багата родючими землями та корисними копалинами [5; 10].

Шегинівська сільська рада, відповідно до Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад», вирішила об'єднатися у

Шегинівську територіальну громаду, до якої увійшли: Шегинівська, Балицька, Гусаківська, Поповицька, Друга Мостівська, Мишлятицька, Хідновицька, Тшенецька та Золотковицька сільські ради [7] (рис. 1).

Рис. 1. Розташування Шегинівської територіальної громади [9]

Площа Шегинівської територіальної громади становить 266,4 км², що становить 1,21% від площі Львівської області [5].

Згідно фізико-географічного районування територія громади належить за Карпатської фізико-географічної країни, Карпатської гірсько-лісової області висотної поясності. Вся громада відноситься до області Сянське Передкарпаття. В межах даної фізико-географічної області громада відноситься до району Сянсько-Дністровське Опілля [4; 8].

Згідно з удосконаленою схемою фізико-географічного районування України, територія громади відноситься до Сянсько-Дністерської вододільно-горбистої височини, Передкарпатської височинної області Українських Карпат [6].

На території громади є такі водні об'єкти: Буцівський водний канал, струмок Шум, струмок Трощанка, річка Бухта, річка Вільшанка, річка Вігор та Буцівський став.

Шегинівська територіальна громада знаходиться у межах Дністровсько-Сянської височини, де переважають сірі і світло сірі лісові, темно-сірі та чорноземи опідзолені, лучні та торфово-болотні ґрунти [3].

Також на території громади поширені такі види ґрунтів: дерново-опідзолені оглеєні, торфовища низинні, дернові, дерново-слабоопідзолені, дерново-приховано- і слабопідзолисті глеюваті ґрунти.

Результати дослідження. В результаті складного антропогенного навантаження, здійснюваного людиною на земельні ресурси громади, великі площі земель значно різняться між собою за ступенем використання, порушення та вразливістю. На формування структури земельного фонду в громаді велике значення має господарська діяльність людини, яка створює проблеми, пов'язані із: екстенсивним використанням земель сільськогосподарського призначення землевласниками та землекористувачами; високим відсотком розораності; незаконним вирубуванням площ лісів та використанням земельних ресурсів не за цільовим призначенням.

Також слід відмітити, що основними землекористувачами земель на території громади є категорія «громадяни», які використовують 39,75% земель. Найбільшими землекористувачами є сільськогосподарські підприємства: ТзОВ «Агрокультура-Мостиська», ТОВ «Аграрна Перспектива», ТзОВ «Євромарка», ФГ «Коровай», ТзОВ «Каменярь» [10].

Відносно структури земельного фонду громади, то вона є дуже строкатою і потребує детального вивчення та аналізу. Зокрема, це стосується адміністративних утворень, які мають відмінну структуру в різних частинах громади.

В звіті про екологічну оцінку до стратегії розвитку Шегинівської територіальної громади на 2022-2027 роки встановлено, що переважають землі сільськогосподарського призначення (18 610,60 га). Площі інших земель є значно меншими. Зокрема, найбільші площі займають сільськогосподарські землі 18 610,41 га (69,82%). Площі лісів по громаді становлять 6 481,12 га (24,32%). Відносно забудованих земель, то їх площі в громаді становлять 1 207,97 га (4,53%). Водно-болотні ресурси також займають незначні площі 290,86 га (1,09%). Землі без рослинного покриву займають значно менші площі 62,74 га (0,24%) (рис. 1, табл. 1).

Структура земельного фонду по адміністративних утвореннях Шегинівської сільської територіальної громади представлена в таблиці 1. Згідно отриманих даних бачимо, що площі сільських рад не змінилися, а найбільшою є територія Гусаківської (4 760,80 га) і Золотковицької (4 265,90 га) сільських рад.

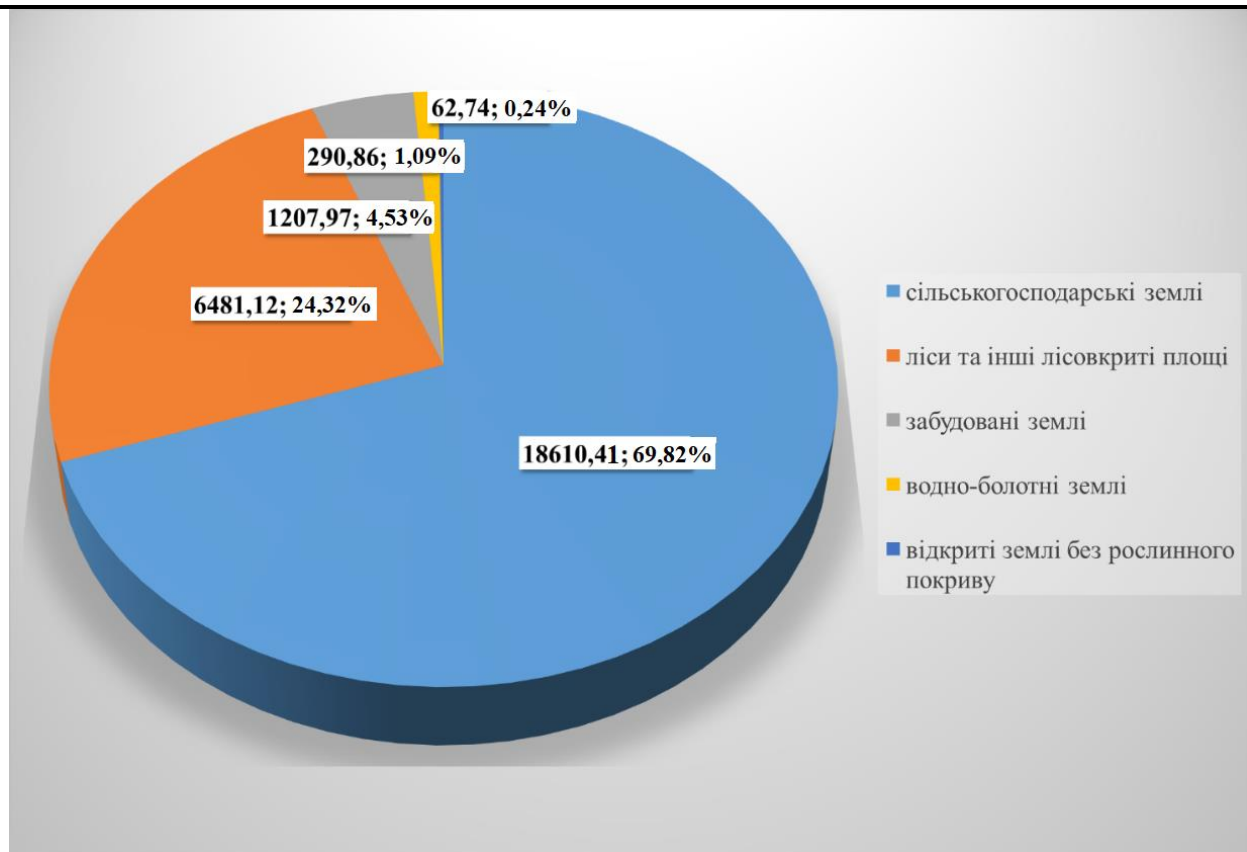

Рис. 1. Структура земельних ресурсів Шегинівської сільської територіальної громади

У структурі земель, як відзначалося, переважають землі сільськогосподарського призначення. Найбільші площі є на територіях Шегинівської (зменшилися з 2 996,35 до 2 992,91 га, 83,21%), Гусаківської (збільшилися з 2 765,67 до 2 824,50 га, 59,33%), Золотковицької (збільшилися з 2 644,71 до 2 648,35 га, 62,08%) та Балицької (зменшилися з 2 490,84 до 2 488,60 га, 66,79%) сільських рад (табл. 1). Надзвичайно малі площі цих земель спостерігаємо на території Мостиської Другої сільської ради (зменшилися з 85,20 до 81,30 га, 12,10%). В загальному у громаді площа цих земель також збільшилися з 18 563,05 до 18 610,41 га (табл. 1).

Лісів на інших лісовкритих площ найбільше є у межах Гусаківської сільської ради (зменшилися з 1 644,40 до 1 639,33 га). Менші площі представлені на територіях Золотковицької (без змін – 1 411,90 га, 34,43%), Балицької (зменшилися з 1 102,52 до 1 102,11 га, 24,32%) сільських рад. Найменша площа представлена на території Мишлятинської (без змін – 143,70 га, 5,96%) і Тщенецької (збільшилися з 121,53 до 123,04 га, 5,27%). Загалом в межах громади площа лісів трохи зменшилася з 6 481,95 до 6 481,12 га.

Площі забудованих земель по сільських радах мають різку тенденцію до змін, але в більшості – до суттєвого зменшення. Найбільші площі цих земель є у межах Гусаківської (зменшилися з 287,56 до 258,90 га, 5,44%), Шегинівської (зменшилися з 196,64 до 195,38 га, 5,43%), Тщенецької (збільшилися 155,80 до

168,27 га, 7,21%) і Мостиської Другої (збільшилися з 136,60 до 146,82 га, 21,85%) сільських рад.

Таблиця 1

Загальна структура земельного фонду Шегинівської територіальної громади [12]

Адміністративне утворення	роки	загальна площа земель, га	сільськогосподарськ і землі, га	ліси та інші лісовкриті площі, га	забудовані землі, га	водно-болотні землі, га	відкриті землі без рослинного покриву, га
Шегинівська громада	2005	26653,10	18563,05	6481,95	1221,22	321,84	65,04
	2022	26653,10	18610,41	6481,12	1207,97	290,86	62,74
		100%	69,82%	24,32%	4,53%	1,09%	0,24%
Балицька сільська рада	2005	3726,00	2490,84	1102,52	87,94	41,00	3,70
	2022	3726,00	2488,60	1102,11	90,59	41,00	3,70
		100%	66,79%	29,58%	2,43%	1,10%	0,10%
Гусаківська сільська рада	2005	4760,80	2765,67	1644,40	287,56	58,00	5,17
	2022	4760,80	2824,50	1639,33	258,90	32,90	5,17
		100%	59,33%	34,43%	5,44%	0,69%	0,11%
Золотковицька сільська рада	2005	4265,90	2644,71	1411,90	111,39	68,00	29,90
	2022	4265,90	2648,35	1411,90	107,75	68,00	29,90
		100%	62,08%	33,10%	2,53%	1,59%	0,70%
Мишлятицька сільська рада	2005	2413,30	2190,19	143,70	63,27	15,19	0,95
	2022	2413,30	2187,59	143,70	65,88	15,18	0,95
		100%	90,65%	5,96%	2,73%	0,63%	0,03%
Мостиська Друга сільська рада	2005	671,90	85,20	443,30	136,60	4,50	2,30
	2022	671,90	81,30	441,78	146,82	2,00	-
		100%	12,10%	65,75%	21,85%	0,30%	0%
Поповицька сільська рада	2005	2642,50	2063,67	420,20	117,63	33,30	7,70
	2022	2642,50	2070,72	420,20	110,58	33,30	7,70
		100%	78,36%	15,90%	4,18%	1,26%	0,30%
Тщенецька сільська рада	2005	2333,90	2023,60	121,53	155,80	31,97	1,00
	2022	2333,90	2013,01	123,04	168,27	28,58	1,00
		100%	86,25%	5,27%	7,21%	1,22%	0,05%
Хідновицька сільська рада	2005	2241,80	1302,80	841,40	64,39	24,50	8,71
	2022	2241,80	1303,43	841,36	63,80	24,50	8,71
		100%	58,14%	37,53%	2,84%	1,09%	0,40%
Шегинівська сільська рада	2005	3597,00	2996,35	353,00	196,64	45,40	5,61
	2022	3597,00	2992,91	357,70	195,38	45,40	5,61
		100%	83,21%	9,94%	5,43%	1,26%	0,16%

Найменші площі забудованих земель маємо на території Мишлятицької (збільшилися з 63,27 до 65,88 га, 2,73%), Хідницької (зменшилася з 64,39 до 63,80 га, 2,84%) і Балицької (збільшилися з 87,94 до 90,59 га, 2,43%) сільських рад. В цілому, площі забудованих земель в досліджуваній громаді зменшилися з 1 221,22 до 1 207,97 га.

Ще менші площі, у порівнянні із забудованими землями, займають водноболотні землі (табл. 1). Зокрема, серед адміністративних утворень громади можна виділити території Золотковицької (без змін – 68,00 га, 1,59%), Гусаківської (зменшилися з 58,00 до 32,90 га, 0,69%) та Шегинівської (без змін – 45,40 га, 1,26%) сільських рад. Найменші площі спостерігаємо на територіях Мостиської Другої (зменшилися з 4,50 до 2,00 га, 0,30%) та Мишлятицької (зменшилися з 15,19 до 15,18 га, 0,63%) сільських рад. В загальному у територіальній громаді площі цих земель значно зменшилися з 321,84 га до 290,86 га.

Найбільші площі відкритих земель без рослинного покриву представлені на території Золотковицької (без змін – 29,90 га, 0,70%) та Хідновицької (без змін – 8,71 га, 0,40%) сільських рад. Незначні площі представлені на територіях всіх інших сільських рад, а в межах території Мостиської Другої – ці землі відсутні. В цілому площа цих земель в громаді є незначною і за останні зменшилися з 65,04 до 62,74 га.

До категорії «інші» відносимо землі природоохоронного та рекреаційного призначення. Їх в межах громади є досить мало, проте за останні роки їх площі збільшилися з 25,30 до 34,60 га. Найбільше цих земель є в межах Хідниківської та Тщенецької сільських рад. В більшості сільських рад ці землі повністю відсутні.

Важливими показниками землекористування, тобто саме використання земельних ресурсів є: просторовий розподіл їх по сільських радах, просторова кількість власників землі та землекористувачів, а також забезпеченість земельними ресурсами на 1 користувача та на 1 особу по адміністративних утвореннях.

Згідно розрахунків, кількість власників землі та землекористувачів у межах Шегинівської територіальної громаді за останні роки суттєво зменшилася. Зокрема, у 2005 році вона становила 12 003 особи, а в 2022 – 10 676. Кількість власників землі і землекористувачів по адміністративних утвореннях громади має різну динаміку. Зокрема, їх кількість зменшилася в межах Балицької, Гусаківської, Злотолицької, Мишлятицької, Мостиської Другої, Поповицької та Шегинівської сільських рад. Збільшилася – тільки в межах територій Тщенецької та Хінковицької сільських рад (табл. 2).

Важливими показниками є забезпеченість землями на 1 користувача та на 1 особу (табл. 2). Аналіз цих двох показників по адміністративних утвореннях Шегинівської громади має різний характер, однак у середньому по громаді ці показники досить подібні. Зокрема, забезпеченість земельними ресурсами за останні роки збільшилася по громаді із 2,22 до 2,50 га / 1 землекористувача, а забезпеченість на 1 особу також збільшилася з 2,13 на 2,45 га.

Всеукраїнська наукова конференція

Найбільшу забезпеченість землями на 1 землекористувача спостерігаємо в межах Гусаківської (збільшилась з 3,25 до 3,43 га), Золотовицької (збільшилась з 2,59 до 3,15 га), Поповицької (збільшилась з 2,53 до 2,88 га) і Тщенецької (зменшилась з 2,39 до 2,20 га) сільських рад. Забезпеченість землями на 1 особу найбільшу спостерігаємо на територіях Гусаківської (збільшилась з 3,15 до 3,73 га), Балицької (збільшилась з 2,45 до 3,22 га) і Золотковицької (збільшилась з 2,85 до 3,51 га) сільських рад.

Таблиця 2

Забезпеченість землями на території Шегинівської територіальної громади [1; 5; 10; 12]

Адміністративне утворення	роки	загальна площа земель, га	кількість землекористувачів	забезпеченість, га/землекористувача	кількість, осіб	забезпеченість га/особу
Шегинівська громада	2005	26653,10	12003	2,22	12489	2,13
	2022	26653,10	10676	2,50	10882	2,45
Балицька сільська рада	2005	3726,60	1614	2,31	1474	2,53
	2022	3726,00	1458	2,56	1156	3,22
Гусаківська сільська рада	2005	4760,80	1465	3,25	1512	3,15
	2022	4760,80	1386	3,43	1276	3,73
Золотковицька сільська рада	2005	4265,90	1650	2,59	1497	2,85
	2022	4265,90	1353	3,15	1214	3,51
Мишлятицька сільська рада	2005	2413,30	1401	1,72	1304	1,85
	2022	2413,30	1226	1,97	1090	2,21
Мостиська Друга сільська рада	2005	671,90	970	0,69	965	0,70
	2022	671,90	468	1,44	914	0,74
Поповицька сільська рада	2005	2642,50	1046	2,53	1155	2,29
	2022	2642,50	917	2,88	1025	2,58
Тщенецька сільська рада	2005	2333,90	975	2,39	1613	1,45
	2022	2333,90	1063	2,20	1696	1,38
Хідновицька сільська рада	2005	2241,80	914	2,45	979	2,29
	2022	2241,80	936	2,40	788	2,84
Шегинівська сільська рада	2005	3597,00	1968	1,83	1990	1,81
	2022	3597,00	1869	1,83	1723	2,09

Найменшою забезпеченістю на 1 землекористувача характеризуються території Мостиської Другої (збільшилась з 0,69 до 1,14 га), Шегинівської (без змін – 1,83 га) і Мишлятинської (збільшилась з 1,72 до 1,97 га) сільських рад, а

найменшою забезпеченістю на 1 особу також спостерігаємо в межах Мостиської Другої (збільшилась з 0,70 до 0,74 га) сільської ради (табл. 2).

У всіх адміністративних утвореннях, що входять в громаду переважають приватні землекористувачі, які не завжди дотримуються цільового призначення земель, невиснажливого землекористування та науково-обґрунтованого внесення мінеральних добрив. Це часто призводить до погіршення якісного складу земельних угідь, які перебувають в їхньому використанні.

Висновки. Сучасний стан землекористування у межах Шегинівської територіальної громади зазнав змін унаслідок екстенсивного використання земельних ресурсів, що призвело до погіршення їх екологічного стану та родючості.

Структура земельного фонду громади значно різниться. Зокрема, найбільшу частку займають землі сільськогосподарського призначення 69,82%, менше лісів та інших лісовкритих площ – 24,32%, забудованих земель – 4,53%, водно-болотних – 1,09%, а відкритих земель без рослинного покриття всього 0,24%.

Забезпеченість земельними ресурсами за останні роки збільшилась по громаді із 2,22 до 2,50 га / 1 землекористувача, а забезпеченість на 1 особу також збільшилась з 2,13 на 2,45 га.

Загалом, сучасний стан землекористування на території є дуже інтенсивним і проявляється майже у всіх адміністративно-територіальних складових громади. Це землекористування потребує належного контролю та збалансованого використання всіх категорій земельних ресурсів.

Список використаних джерел

1. Вікіпедія. [Електронний ресурс]. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Головна_сторінка
2. Войтків П. С., Іванов Є. А., Сапошинський Я. Т. Екологічна оцінка стану земельних ресурсів Мостиського району Львівської області. Наукові записки СумДПУ імені А. С. Макаренка. Географічні науки. 2021. Т. 2. Вип. 2. С. 26–34.
3. Гаськевич В. Г., Луцишин О. З., Батюк Н. М. Особливості генези та географії ґрунтів Надсянської рівнини. Вісник ОНУ. Сер.: Географічні та геологічні науки. 2015. Т. 20, вип. 4. С. 99–111.
4. Геоекологія Львівської області : монографія. Ю. Андрейчук, Л. Безручко, В. Біланюк та ін. За заг. ред. Є. Іванова. Львів : Простір-М, 2021. 606 с.
5. Звіт про стратегічну екологічну оцінку до стратегії розвитку Шегинівської територіальної громади на 2022-2027 роки. https://rada.info/upload/users_files/04371928/9d356ba9855e7c9ab2d6568145812b98.pdf.
6. Маринич О. М., Пархоменко Г. О., Петренко О. М., П. Г. Шищенко. Удосконалена схема фізико-географічного районування України [Текст]. Укр. географ. журнал. 2003. № 1. С. 16–20.
7. Офіційний сайт Шегинівської громади Яворівського району Львівської області. [Електронний ресурс]. URL: <https://shegynivska-gromada.gov.ua/ustanovi-kulturi-18-09-01-03-03-2018/>.

8. Природні ресурси Львівщини. Матолич Б. М., Ковальчук І. П., Іванов Є. А., та ін.. Львів: ПП Лукашук В.С., 2009. 120 с.: іл.

9. Про визначення адміністративних центрів та затвердження територій територіальних громад Львівської області. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/proviznachennya-administrativnih-centriv-ta-zatverdzhennya-teritorij-teritorialnih-gromad-lvivskoyi-oblasti-718-120620>.

10. Стратегія розвитку Шегинівської територіальної громади на 2022-2027 роки. Електронний ресурс. Режим доступу: https://rada.info/upload/users_files/04371928/6fd4c2aee246f6934a9c05b65561af24.pdf

11. Таратута Є. В., Войтків П. С. Сучасний стан землекористування у Судовишлянській територіальній громаді. Збірник матеріалів III наукової конференції студентів, аспірантів і молодих науковців «Горизонти ґрунтознавства» (м. Львів, 27 квітня 2023 року). Вип. 3. Львів, 2023. С. 152–158.

12. Фондові матеріали головного управління Держгеокадастру у Львівській області по земельних ресурсах. Форма 6-зем. за 2005, 2022 рр.

ДО ПИТАНЬ НАБУТТЯ ДОСВІДУ РОБОТИ В СЕРЕДОВИЩІ ARCGIS ONLINE

Волинська А.О., Король О.М.

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка

На сьогоднішній день багато закладів освіти як середньої так і вищої ланки освіти використовують в своїй практиці програмне забезпечення ArcGIS від компанії ESRI, в тому числі і платформу ArcGIS Online. За допомогою інтерактивних карт і додатків здобувачі освіти та викладачі активно вивчають світ, екологічні проблеми, аналізують різні природні явища та демографічні дані.

ArcGIS Online є частиною хмари Esri, яка об'єднує користувачів по всьому світу [4]. За допомогою ArcGIS Online є можливість створювати веб-карти, використовувати готові ресурси, публікувати картографічні сервіси, виконувати просторовий аналіз, ділитися даними та отримувати доступ до карт з будь-якого пристрою. Також є можливість використовувати ArcGIS Online як платформу для створення власних географічних додатків. В ArcGIS Online є можливість з вбудованого засобу перегляду карт отримувати доступ до галереї базових карт, з якими можна почати роботу, а також до інструментів для додавання власних даних і шарів. Також є можливість додавати шейп-файли, електронні таблиці, кеш-карти, файли або легко комбінуйте дані і карти, надані іншими користувачами

Особистий кабінет ArcGIS Online дозволяє створювати, зберігати і керувати веб-картами, додатками та іншими просторовими даними. Ці дані

Наукове видання

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка

Українське географічне товариство
Сумський відділ

Восьмі Сумські наукові географічні читання
(13-14 жовтня 2023 р.)

Збірник матеріалів [електронний ресурс].

Природничо-географічний факультет Сумського державного педагогічного
університету імені А. С. Макаренка, Сумський відділ Українського
географічного товариства.

Елект. текст. дані.

Відповідальна за випуск *О.Г. Корнус*